

341.4

МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВО - НОВА НАСТАВНА И НАУЧНА ГРАНА КАЗНЕНОГ ПРАВА

Проф. др Драган Јовашевић*
Др Миле Ракић*

Апстракт:

Доношењем бројних међународних аката универзалног и регионалног карактера у другој половини 20. века је успостављен систем правила о кривичној одговорности и кажњивости за тешке повреде међународног хуманитарног права у ратовима међународног и немеђународног карактера. Ступањем на снагу Статута Хашког трибунала за бившу СФР Југославију 1993. године и Трибунала за Руанду 1994. године, као и Статута сталног Међународног кривичног суда вишевековна идеја о успостављању универзалне надлежности наднационалних органа правосуђа о утврђивању одговорности и кажњивости учинилаца најтежих међународних кривичних дела је коначно доживела своју реализацију чиме је створена нова грана казног права – међународно кривично право са низ специфичности.

Кључне речи: кривично дело, одговорност, санкција, суд, међународни содокументи, хуманитарно право.

1. ПОЈАМ МЕЂУНАРОДНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

О појму и садржини најмлађе гране казног права - међународног кривичног права³⁸ у правној теорији не постоји јединствено схватање³⁹. За њихово одређивање од одлучујућег је значаја расправа о односу ове гране

* Правни факултет Универзитета у Нишу.

* Институт за политичке студије у Београду.

³⁸ При томе треба рећи да у правној теорији постоје и таква мишљења (Лист) која сматрају да је појам међународног кривичног права нелогичан и као такав неприхватљив. (Meili, Lehrbuch des Internationalen Strafrecht und Strafprozessrecht, Berlin, 1910. godine, str. 8-16).

³⁹ Т. Живановић, Међународно кривично право, Правосуђе, Београд, број 3/1940. године, стр.3-7.

права према међународном, али и према кривичном праву⁴⁰. При томе се различита схватања о међународном кривичном праву међусобно не искључују, него управо допуњају и свако од њих изражава особену компоненту сложене структуре и система међународног кривичног права⁴¹.

1.1. Уже схватање међународног кривичног права

Најстарије је схватање међународног кривичног права настало у 19. веку које сматра да се под овим појмом подразумева скуп правила о просторном важењу националног кривичног законодавства или скуп правила о примени националног кривичног закона с обзиром на место извршења кривичног дела или с обзиром на држављанство његовог учиниоца⁴². Дакле, овакво поимање међународног кривичног права⁴³ је усмерено ка питањима просторне (територијалне) важности домаћег кривичног закона⁴⁴. Стога је међународно или глобално кривично право одређивано на два начина и то⁴⁵ : 1) као кривично право у смислу националног права сваке државе која на основу свог суверенитета у свом законодавству прописује како ће се поступати са казненоправним садржајима који се могу односити и на неке елементе иностраности или 2) као међународно право садржано у уговорима између држава или у другим изворима права којима се уређују међудржавни односи када се ради о неким кривичноправним садржајима⁴⁶. Настало првобитно као скуп одредби националних кривичноправних система који су намењени примени у предметима са иностраним обележјем⁴⁷, међународно кривично право се данас профилише као право које обухвата норме међународног, наддржавног, али и норме националног права које пре свега уређују одређене скупине кривичних дела, а затим и друга питања целокупног подручја кривичног права у вези са међународним односима⁴⁸.

⁴⁰ K. Ambos, Internationales Strafrecht, Nunchen, 2006. godine, str. 78-91.

⁴¹ Профилисање међународног кривичног права као самосталне правне дисциплине је условљено следећим разлозима : 1) синтетичким приступом, 2) разрађивањем појмова међународног кривичног дела и општих услова примене, 3) развојем и универзализацијом концепта људских права и 4) стварањем међународних правила поступања и других правила међународног кривичног права у ширем смислу речи. (Crime sans frontieres, Edinburgh, 1998. године, стр.13-17).

⁴² Н. Н. Jescheck, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner teil, 2. Auflage, Berlin, 1972. godine, str. 127.

⁴³ Међународни деликти су чињења или нечињења која су универзално потврђена као криминал и од великог међународног интереса је гоњење и кажњавање њихових учинилаца тако да не могу бити остављени у искључивој надлежности држава где се такав злочин догодио (S. Emm Kareklas, Приручник за кривично право Европске уније, Београд, 2009. године, стр.32).

⁴⁴ В. Ђ. Деган, Б. Павишић, Међународно казнено право, Ријека, 2005. године, стр. 3.

⁴⁵ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, Међународно кривично право, Београд, 2003. године, стр.13-15.

⁴⁶ Ж. Хорватић, Казнено право, Опћи дио, Загреб, 2003. године, стр. 40-41.

⁴⁷ М. Симовић, М. Благојевић, Међународно кривично право, Бања Лука, 2007. године, стр.11

⁴⁸ Б. Павишић, Казнено право Вијећа Европе, Загреб, 2006. године, стр. 13.

Или међународно кривично право обухвата скуп правних прописа које директно, непосредно примењују међународни кривични судови, односно судска тела која су установљена од стране више држава или од стране међународне организације. Насупрот овоме појму, стоји кривично међународно право. То је скуп националних правних прописа који одређују принципе просторног важења кривичног закона одређене државе⁴⁹. Исто тако, међународно кривично право се одређивало и као укупност кривичноправних норми које су везане за међународне односе⁵⁰. Или међународно (глобално) кривично право је свеукупност правила међународног права која су кривичног карактера и која предвиђају одређене делатности као међународне деликте (злочине) као и посебне директно примењиве правне последице које су редовно резервисане за кривично право⁵¹. Нешто је шире схватање ове гране права које поред наведене садржине обухвата и правила о пружању међународне правне помоћи у кривичним стварима (издавање криваца, важење пресуда иностраних судова)⁵². Како поједине државе у недостатку међународних прописа самостално одређују важење својих кривичних закона у односу на дело извршено у иностранству и у односу на стране држављане као учиниоце кривичних дела на својој територији, то су се појам и садржина међународног кривичног права адекватно међународном приватном праву ограничавали на решавање сукоба кривичних закона разних држава⁵³. Тако се међународно кривично право⁵⁴ схватало као укупност норми националног казненог права којима је уређује примена тог права на кривична дела с елементом иностраности или просторно важење националног кривичног права⁵⁵. Посматрано на овај начин међународно кривично право се све више схвата као универзална целина права. При томе се интернационализација кривичног права описује као кретање којим кривично право прелази националне границе и постепено се ослобађа суверенитета државе⁵⁶.

⁴⁹ В. Ђ. Деган, Б. Павишић, В.Беширевић, Међународно и транснационално кривично право, Београд, 2011. године, стр. 26.

⁵⁰ Б. Златарић, Међународно кривично право, Загреб, 1979. године, стр. 24.

⁵¹ S. Emm Kareklas, Приручник за кривично право Европске уније, оп. сит, стр. 32.

⁵² J. Kohler, Internationales Strafrecht, Stuttgart, 1917. године, стр. 16-19.

⁵³ R. Cryer, An Introduction to international criminal law and procedure, Cambridge, 2007. године, стр.78-92.

⁵⁴ A. Zahar, G. Sluiter, International criminal law, Oxford, 2008. године, стр. 215-238.

⁵⁵ П. Новоселец, Опћи дио казненог права, Загреб, 2004. године, стр. 477-478.

⁵⁶ X. Сијерчић Чолић, Европско кривично процесно право – регионална правна правила о кривичном поступку, Право и правда, Сарајево, број 1/2008. године, стр. 7.

1.2. Шире схватање међународног кривичног права

Но, међународно кривично право⁵⁷ се може одредити и на шири начин. Према овом схватању оно обухвата скуп правила којима нека држава прописује кривична дела с елементом иностраности и кривичне санкције за та дела, као и правила која су међународног порекла. При томе елемент иностраности означава чињеницу да се кривични предмет у једној држави налази у контакту са неки страним правним поретком⁵⁸. Према овом схватању, међународно кривично право означава скуп правила националног кривичног права које се односи на предмете са иностраним елементом као битним састојком који кривично право везује уз најмање два национална система кривичног права. Међународно кривично право се тако дефинише као скуп међународних правила која прописују шта су то међународна кривична дела и на чему државе заснивају обавезу да гоне и кажњавају бар нека од њих. Оно такође уређује и поступке за гоњење и суђење лицима која се терете за вршење тих кривичних дела⁵⁹. Особено схватање међународног кривичног права дефинише ову грану права као скуп правила која одређују услове и претпоставке под којима се државе морају узајамно помагати у судским предметима да би осигурале вршење своје казнене власти у оквиру међународне заједнице⁶⁰. Слично овоме је и схватање према коме међународно кривично право означава правила кривичног права која држава доноси на основу међународних уговора при чему у овај појам улазе и различити облици међународне кривичноправне сарадње⁶¹.

Могу се даље у правној теорији пронаћи и схватања према којима је међународно кривично право дисциплина која одређује надлежност кривичних судова једне државе у односу на надлежност страних судова, затим грана права која прописује примену материјалних и процесних кривичних закона у односу на место и лица као и извршење страних судских пресуда или је то пак скуп правила о просторном важењу кривичних закона, о деловању страних судских радњи, посебно кривичних пресуда, о судској помоћи у кривичним стварима и екстрадицији⁶². Такође се међународно кривично право⁶³ одређује као област међународног јавног права која се делимично наслања на унутрашње кривично право држава, а бави се питањима индивидуалне кривичне одговорности појединаца за извршење међународних кривичних дела. Ово право чине норме којима се дефинишу међународна кривична дела, утврђује надлежност за гоњење и кажњавање лица која су их извршила, уређују правила поступка пред међународним

⁵⁷ Б. Петровић, Д. Јовашевић, Међународно кривично право, Сарајево, 2010. године, стр.19-22.

⁵⁸ А. М. La Rosa, Dictionnaire de droit international penal, Paris, 1998. godine, str. 36.

⁵⁹ А. Касезе, Међународно кривично право, Београд, 2005. године, стр. 17.

⁶⁰ Martens, Traite de droit international penal, Paris, 1887. godine, str. 5.

⁶¹ Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, Коментар Казненог закона, Загреб, 2007. године, стр. 399.

⁶² Б. Златарић, Међународно кривично право, оп.цит. стр.15-18.

⁶³ Б. Кривокапић, Лексикон међународног права, Београд, 1998. године, стр. 253

кривичним судом и др. Садржај тако схваћеног права је настао својеврсним и осебујним спајањем релевантних делова кривичног и међународног права. Комплексност, мешовитост или хибридноста овог права с обзиром на његове конститутивне елементе ипак не значи да се овде ради о "пуком споју", већ се због специфичности међународних односа норми из тих грана права и њиховим прилагођавањем посебним циљевима међународног кривичног права оно сматра системом посебних и само њему својствених правних норми⁶⁴. Поједини аутори⁶⁵ у последње време појам међународног кривичног права одређују на бази три основна сегмента категоријалног система. Тако се под овим појмом подразумевају⁶⁶ : 1) међународни аспекти националног кривичног права, 2) кривични аспекти међународног права и 3) међународно кривично право *stricto sensu*. Први сегмент се односи на границе репресивне власти и јурисдикцију државе, те решавање сукоба закона међу државама, а други сегмент одређује принципе и правила међународног права којима се одређују права и обавезе држава у кривичном гоњењу и кажњавању учинилаца кривичних дела, те узајамну сарадњу међу државама на овом плану. Трећи сегмент овог појмовног одређивања најмлађе гране казног права односи се на појам и карактеристике међународних кривичних дела (схваћених у ужем и у ширем смислу)⁶⁷. Тако се разликују три облика међународног кривичног права⁶⁸. То су : 1) право које обухвата традиционалне (класичне) проблеме у остваривању кривичног правосуђа између две или више држава у случају да држављанин једне државе изврши кривично дело у иностранству (дакле, то су питања која се односе на установљење националне јурисдикције и примене националног кривичног права), 2) право које се односи на међународно кривично право које уводи међународна заједница предвођена Организацијом уједињених нација (систем међународног кривичног правосуђа) и 3) право које се односи на одређене географске целине и међународну сарадњу између најмање три

⁶⁴ Ж. Хорватић, Казнено право, Опћи дио, оп.цит. стр. 41.

⁶⁵ В. Камбовски, Међународно казнено право, Скопље, 1998. године, стр.19.

⁶⁶ Д. Јовашевић, Љ. Митровић, Појам, назив, предмет и правна природа међународног кривичног права, Безбедност, полиција, грађани, Бања Лука, број 2/2009. године, стр. 73-93.

⁶⁷ Међународно кривично право *stricto sensu* означава право чије су нормативне основе у одредбама међународног права. Тако схваћено међународно кривично право има две значајне функције. То су : 1) да се примењује универзално, независно од места извршења кривичног дела, непосредно и директно на његовог учиниоца без обзира на његово својство, држављанство и сл. и 2) координирајућа функција која значи повезивање и усклађивање националних кривичних законодавстава. Тако се савремено међународно кривично право јавља као право међународних и националних органа кривичног правосуђа. Управо та синтетичка концепција кроз парцијалну кодификацију кривичног права долази до организације и деловања јединственог међународног кривичног права. (Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона оп.цит. стр. 401-402).

⁶⁸ G. Cortens, J.Pradel, *European Criminal Law*, Hague, 2002. године, стр. 1-7

државе. Стога се оно назива и регионално кривично право⁶⁹. У кривичноправној теорији се такође срећу и другачија тумачења овог појма. Тако се међународно кривично право одређује као скуп прописа међународне заједнице држава или уговора између појединих држава којима се ради заштите међународних односа (међународног мира и безбедности човечанства) одређују међународна кривична дела и санкције према њиховим учиниоцима⁷⁰. Има и схватања према којима се појам међународног кривичног права ограничава на укупност норми међународног права којима се одређена понашања појединаца одређују као међународна кривична дела (међународни злочини) и којима се уређују услови одговорности за њих независно од националног права⁷¹. Овако схваћено међународно кривично право на данашњем степену развоја представља кључну основу за постојање посебне скупине међународних кривичних дела која су битни састојак целине правног система⁷².

Слично овоме је и схватање према коме међународно кривично право представља скуп правила и прописа садржаних у актима међународне заједнице и уговорима закљученим између појединих земаља којима се одређују међународна кривична дела и санкције у циљу очувања међународног мира и безбедности човечанства, као и скуп прописа којима се предвиђају услови о пружању међународне правне помоћи у погледу примене кривичних санкција према учиниоцима кривичних дела⁷³.

1.3. Међународно кривично право као наднационално право

Ако међународно кривично право схватимо као наднационално, наддржавно или супранационално право⁷⁴, тада га можемо одредити као скуп правних прописа које остварујући интересе целокупне међународне заједнице (човечанства) без обзира на национална кривична права важи за све државе и за све појединце без обзира на њихово држављанство и место извршења кривичног дела⁷⁵. Сматра се при томе да међународно кривично

⁶⁹ Х. Сијерчић Чолић, Европско кривично процесно право – регионална правна правила о кривичном поступку, Право и правда, Сарајево, број 1/2008. године, стр. 7-11

⁷⁰ Б. Чејовић, Кривично право, Општи део, Београд, 2002. године, стр.51-52; М. Радовановић, Кривично право, Општи део, Београд, 1975. године, стр. 10.

⁷¹ Б. Златарић, М. Дамашка, Рјечник кривичног права и поступка, Загреб, 1966. године, стр. 160.

⁷² Д. Јовашевић, Међународна кривична дела – одговорност и кажњивост, Ниш, 2010. године, стр.17-19.

⁷³ Љ. Јовановић, Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, Београд, 2003. године, стр.24-25.

⁷⁴ Иако се данас све чешће говори о међународном кривичном праву као наднационалном праву, према неким схватањима, оно ипак не располаже изграђеним системом међународних кривичних дела, нити посебним могућностима да се изречене кривичне санкције изврше без сарадње органа држава чланица. Како при томе изостају и средства за њихову примену, још увек се не може говорити о деловању међународног кривичног права, него се пре ради о појави која се тек развија. (Н. Мрвић Петровић, Кривично право, Београд, 2005. године, стр. 24).

⁷⁵ Ж. Хорватић, Казнено право, Општи део, оп.цит. стр. 40-41

право⁷⁶ представља наднационално право које међународна заједница примењује директно, непосредно преко својих судова, па се с разлогом поставља у теорији и питање да ли се оно трансформише у национално право. Ово питање се посебно разматра са аспекта резултата настојања да се заштита основних вредности која су заједничке читавом човечанству повери међународној заједници јер поједине државе не могу пружити довољне гаранције да ће заштитити те вредности, посебно када су у питању злочини које појединци и чине управо у име своје државе⁷⁷. Тако се међународним кривичним правом назива скуп правила која се односе на гоњење и кажњавање извршилаца међународних кривичних дела⁷⁸. У том смислу се међународно кривично право одређује као скуп правних прописа који су признати у међународним односима, а који имају за циљ заштиту међународног друштвеног поретка сузбијањем аката који му наносе повреде. То је изведена дисциплина која је везана делимично за међународно јавно, а делимично и за унутрашње кривично право⁷⁹. У правној теорији се може пронаћи и дефиниција која међународно кривично право одређује као укупност кривичноправних норми везаних за међународне односе⁸⁰. Интересантна је при томе дефиниција према којој међународно кривично право обухвата како међународно правне аспекте кривичног права, тако и кривичноправне аспекте међународног јавног права⁸¹. На тај начин се међународно кривично право данас јавља као основ за постојање посебне групе међународних кривичних дела без чије инкриминације нема опстанка целокупног становништва, нити светског поретка⁸². Из оваквог одређења појма међународног кривичног права произилазе следеће карактеристике⁸³:

1) оно се састоји из две групе прописа. Прву групу сачињавају прописи којима се одређују појам и елементи међународних кривичних дела. Овде се опет разликују две врсте кривичних дела⁸⁴. То су: а) таква понашања којима се крше међународни уговори, споразуми и гаранције и тиме нарушава или угрожава мир међу народима и безбедност човечанства или којима се крше ратна правила и обичаји рата и врше радње управљене против ратних заробљеника, рањеника, болесника, бродоломника и цивилног

⁷⁶ A. Zahar, G. Sluiter, *International Criminal Law : a critical introduction*, Oxford, 2008. godine, str. 89-101

⁷⁷ П. Новоселец, Опћи део казненог права, оп.цит. стр. 478.

⁷⁸ В. Димитријевић, О. Рачић, В. Ђерић, Т. Папић В. Петровић, С. Обрадовић, *Основи међународног јавног права*, Београд, 2007. године, стр. 20.

⁷⁹ Д. Радуловић, *Међународно кривично право*, Подгорица, 1999. године, стр. 13.

⁸⁰ Б. Златарић, *Међународно кривично право*, оп.цит. стр.24

⁸¹ З. Стојановић, *Међународно кривично право*, Београд, 2002. године, стр.3.

⁸² A. Schonke, H. Schroder, *Strafgesetzbuch*, 25. Auflage, Munchen, 1998. godine, str. 63.

⁸³ Д. Јовашевић, Појам и основне карактеристике међународног кривичног права, *Наука, безбедност, полиција*, Београд, број 1/2004. године, стр.71-92.

⁸⁴ Д. Јовашевић, Карактеристике међународног кривичног права, *Право, теорија и пракса*, Нови Сад, број 9-10/2005. године, стр. 35-45.

становништва, или пак, којима се уништавају потпуно или делимично националне, расне, верске или етничке групе и б) остала међународна кривична дела којима се повређују или угрожавају друге међународним правом заштићене вредности (дела везана за опојне дроге, проституцију, трговину људима, порнографију, простиуцију, отмицу ваздухоплова). Другу групу сачињавају прописи којима се решава сукоб о просторном важењу кривичних закона разних држава и установљава пружање међународне правне помоћи у погледу изручивања учинилаца кривичних дела државама на чијим су територијама извршили кривична дела ради изрицања или извршења кривичних санкција.

2) извор ових прописа налази се у међународно правним актима. Овде се разликују акти међународне заједнице универзалног карактера, који су дакле донети у оквиру или под окриљем Организације уједињених нација (ОУН), затим акти регионалних организација или тзв. регионално кривично право (нпр. Европске уније или Савета Европе)⁸⁵ или пак уговори закључени између две или више држава,³) овде се ради о правним прописима који немају законски карактер, па се за разлику од националног кривичног права које је законско право, овде не ради о законском праву, иако је и у оквиру међународног кривичног права један од основних принципа управо принцип законитости или легалитета кривичног дела и казне,⁴) прописи се односе на материјално и процесно право. У оквиру ових прописа налазе се такви који само делимично уређују одређена питања или институте међународног кривичног права, али се налазе и прописи (као што је Римски Статут Међународног кривичног суда) који у целини уређују област ове нове гране позитивног права,⁵) неки од ових прописа међународног карактера се непосредно примењују на конкретне случајеве извршења кривичних дела и њихове учиниоце кроз праксу Хашког трибунала за бившу СФР Југославију, односно Трибунала за Руанду, а неки прописи се примењују посредно, тек у случају и када их поједине државе унесу после ратификације у своје национално кривично законодавство (нпр. Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом или Конвенција УН против транснационалног организованог криминала). У оквиру ових схватања специфично је схватање⁸⁶ појма међународног кривичног права према коме ово право чини скуп међународних аката који за државе које су их прихватиле садржи обавезу да предвиде одређена понашања у свом кривичном законодавству као кривична дела. У ширем смислу посматрано, то би била сва понашања за која су представници већине држава у одређеним међународним организацијама заинтересовани да буду сузбијена применом кривичног права, па стога у националним законодавствима треба да буду предвиђена као кривична дела. Дакле, међународно кривично право у

⁸⁵ P. Berthelet, *Le droit institutionnel de la securite interieure europeenne*, Bruxelles, 2003. godine, str. 67-92

⁸⁶ Н. Мрвић Петровић, *Кривично право*, оп.цит. стр.23-25.

материјалном делу описује обележја међународних кривичних дела, одређује претпоставке њихове кажњивости и прописује кривичне санкције за њихове учиниоце⁸⁷. Често се под појмом међународног кривичног права подразумева скуп међународних аката који за државе које су их прихватиле садржи обавезу да предвиде одређена понашања у свом кривичном законодавству као кривична дела⁸⁸. Према овим схватањима разликују се две врсте међународних кривичних дела : а) дела у ужем смислу и б) дела у ширем смислу⁸⁹. Подела међународних кривичних дела на дела у ужем и у ширем смислу је први пут усвојена на 14. Конгресу Међународног удружења за кривично право који је одржан 1989. године у Бечу. Међународна кривична дела у ужем смислу су, заправо, кривична дела садржана у пресудама Нирнбершког (1946.године) и Токијског суда (1948.године): злочин против мира, злочин против човечности и ратни злочини. За њих се још употребљава назив "кривична дела по нирнбершком или токијском праву". У ширем смислу међународна кривична дела су сва понашања која међународна заједница жели да сузбије на националном нивоу прописујући обавезу за државе да их инкриминишу као кривична дела и пропишу за њихове учиниоце одређену врсту и меру казне. То су дела у вези са : опојним дрогама, трговином белим робљем, оружјем, нуклеарним материјама, порнографијом, проституцијом, безбедношћу ваздушног или бродског саобраћаја и сл⁹⁰. Од међународног кривичног права, које је имало за предмет решавање сукоба о просторном важењу кривичних закона и регулисање међународне правне помоћи, оно данас постаје међународно кривично право које има за предмет одређивање међународних кривичних дела и кривичних санкција за њихове учиниоце. Данас се у правној теорији све више инсистира да испитивању могућности увођења, не међудржавног, него међународног кривичног права, али као надржавног система правних норми које би биле изнад националног кривичног законодавства. На тај начин би се пружала делотворнија и независнија кривичноправна заштита, него што је то случај са националним правним системом. Тако би сама међународна заједница постала носилац нове (не државне) међународне кривичне власти. Остварење ових захтева је у, првом реду, условљено решавањем бројних питања на политичком, социјалном и правном подручју. Зато се, као прво, поставља и питање утврђивања полазне основе за успостављање новог система међународне кривичноправне заштите⁹¹. С обзиром на тенденције присутне последњих година у области међународног права уопште може се претпоставити даље проширивање садржине овако схваћеног међународног

⁸⁷ П. Новоселец, Опћи део казненог права, оп.цит. стр. 478.

⁸⁸ S. Schindler, The Law of War Crimes : National and International Approaches, The American Journal of International Law, Washington, 1998. године, стр. 159-160.

⁸⁹ В. Ђурђић, Д. Јовашевић, Међународно кривично право, оп.цит. стр. 13-19.

⁹⁰ З. Стојановић, Кривично право, Општи део, Београд, 2000. године, стр. 33.

⁹¹ Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит. стр. 400.

кривичног права. Тако се после ступања на снагу Римског Статута Међународног кривичног суда (тзв. Римско кривично право) 1. јула 2002. године може рећи да је међународно кривично право систем правних прописа утврђених овим Статутом којима се одређују међународна кривична дела, основи кривичне одговорности и кажњивости њихових учинилаца и систем кривичних санкција, поступак пред међународним кривичним судом, као и правних прописа садржаних у националном кривичном законодавству којима се одређују основи и услови пружања међународне кривично правне помоћи⁹². То значи да данас међународно кривично право добија све више супранационалну димензију у смислу непосредне примене међународних норми на поједине случајеве извршења међународних кривичних дела. Таква афирмација супранационалне природе ове гране права се манифестује пре свега кроз појаву међународних злочина - *delictum sui generis* који се у формалном смислу јављају као повреде забрана садржаних у међународним конвенцијама, а у материјалном смислу као повреда или угрожавање општих интереса међународне заједнице⁹³. Но, имајући у виду да се у већини држава у свету данас јавља велики број истих или веома сличних кривичних дела са истим облицима и видовима испољавања и распоном прописаних санкција, да је велики број института општег дела кривичног права везан за кривично дело, саучесништво, систем кривичне одговорности и кажњивости, те систем кривичних санкција у великој мери унифициран, то се у теорији поставило питање унификације кривичног законодавства. То би довело до стварања таквог кривичног права које би било обавезно за све или бар највећи део држава и њихових грађана. Тиме би се на посебан начин спровела идеја о међународном кривичном праву које би било јединствено и опште примењиво за целокупну људску и друштвену заједницу. Унификација кривичног законодавства⁹⁴ у садашњим условима развоја међународне заједнице још увек није реална. Али то не значи да се не може и не треба остваривати сарадња међу државама на изградњи извесних општих принципа и општих правила, односно општих и основних института кривичног права. При томе треба имати на уму да и данас (а нарочито раније) законодавства неких држава (нпр. Немачке, Швајцарске, Шведске, Француске или Велике Британије) имају знатан утицај на развитак кривичног законодавства других држава (у том погледу велики је утицај англосаксонског прецедентног кривичног права у земљама бившег Комонвелта). На почетку трећег миленијума међународно кривично право бележи вртоглав успон⁹⁵. Такав његов развој је последица следећих чинилаца⁹⁶: 1. глобализација свих људских делатности, те мобилност људи и

⁹² Д. Јовашевић, Лексикон кривичног права, Београд, 2006. године, стр. 275-276.

⁹³ В. Камбовски, Међународно казнено право, оп.цит. стр. 27-29

⁹⁴ А. Zahar, G. Sluiter, International criminal law : a critical introduction, op.cit. str. 89-101.

⁹⁵ А. Huet, R. Koerlingt Joulin, Droit penal international, Paris, 2002. године, стр. 3-14.

⁹⁶ В. Ђ. Деган, Б. Павишић, Међународно казнено право, оп.цит. стр.1-2.

добра уз постепено укидање граница између појединих држава, посебно унутар Европе, поспешује вршење кривичних делатности са међународним обележјима. То намеће потребу за све већом међународном сарадњом држава и њихових надлежних органа у сузбијању криминалитета, 2. интернационализација⁹⁷ кривичних делатности наметнула је успостављање путем уговора комплексних система узајамне сарадње и помоћи држава, како на универзалном, тако и на регионалним плану, а посебно у оквиру Европске уније⁹⁸ и 3. увећање и усавршавање свих врста и облика прекограничног криминалитета доводи до јаче и организоване сарадње држава у његовој превенцији, сузбијању и кажњавању. Све то указује на велику важност модела према коме се међународно кривично право укључује у национална кривична законодавства, а који битно одређује и подручје, као и делотворност његове примене. Ту се уочавају две концепције. То су⁹⁹ : 1. концепција надржавног кривичног права или концепција директне, непосредне примене међународног кривичног права која укључује, осим целине материјалног кривичног права (општи и посебни део) и одговарајуће јурисдикцијско (организационо) уређење. Ту спадају : међународни кривични кодекс, међународна правила кривичног поступка која примењује међународни кривични суд и правила извршног кривичног права и 2. концепција претежне примене националног кривичног законодавства које развој међународног кривичног права види као процес који тече упоредо (паралелно) са развојем националног законодавства, посебно путем конвенцијских правила где национални суверенитет у подручју кривичног права не искључује, него напротив остаје најважнији ослонац, уз истовремено развијање међународне сарадње. Одредбе међународног кривичног права се не примењују у овом случају директно и непосредно, већ посредно уношењем у националне прописе и применом од стране националних судова.

1.4. Однос међународног и унутрашњег права

У правној теорији се разликују два схватања о односу међународног и унутрашњег (националног) права. То су¹⁰⁰ : а) дуалистичко и б) монистичко схватање. Према дуалистичком схватању, међународно и унутрашње право представљају два одвојена, равноправна, самостална и међусобно независна правна поретка. То значи да уколико одређена држава усвоји закон који је противан обавезама те државе које проистичу из потписаних и

⁹⁷ Н.Ј. Нирх, Интернационализација казненог права и казненоправне знаности, Хрватски љетопис за казнено право и праксу, Загреб, број 1/2005. године, стр. 157-172.

⁹⁸ Н. Ascensio, Е. Decaux, А. Pellet, Droit international penal, Paris, 2000. године, стр. 921-922.

⁹⁹ Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит. стр. 400-401.

¹⁰⁰ Д. Јовашевић, Љ. Митровић, Појам, назив, предмет и правна природа међународног кривичног права, Безбедност, полиција, грађани, Бања Лука, број 2/2009. године, стр. 73-93.

ратификованих међународних уговора, судови и други надлежни државни органи у тој држави су обавезни да примењују њене законе¹⁰¹. Дакле, да би међународно право могло бити примењено у таквој држави, правна правила садржана у међународном праву морају бити инкорпорисана, трансформисана у национални правни систем. Или другим речима, свака држава у складу са преузетим међународним обавезама међународна правна правила треба да унесу у свој национални правни систем. У области кривичног права многе државе су на основу преузетих обавеза потписивањем и ратификацијом међународних уговора у своје националне кривичне законе (ике) унеле бројне инкриминације које представљају међународна кривична дела одређујући при томе за њихове учиниоце врсте и мере казни. У том случају унутрашње право има примат у примени. Али такво поступање државе, односно њених органа не искључује одговорност те државе као субјекта међународног права због кршења преузетих међународних обавеза¹⁰².

Према монистичком схватању, међународно и унутрашње право су саставни, интегрални делови јединственог правног поретка који има своју спољну (међународну) и унутрашњу (националну) димензију. То значи да прописи међународног права не утичу на унутрашње право и обрнуто¹⁰³. Но, у оквиру овог схватања разлика се прави око питања које право : међународно или унутрашње право има примат, супремацију у примени у односу на другу грану права¹⁰⁴. Према једном схватању, унутрашње право има примат у односу на међународно право које се одређује као "спољно државно право"¹⁰⁵. Ово схватање се оправдава следећим разлозима¹⁰⁶ : 1. у међународној заједници не постоји наддржавна власт, већ свака држава слободно и самостално (што је део њеног суверенитета) одлучује да ли ће, када, у којој мери и које међународне обавезе прихватити, односно извршити и 2. надлежност државе за закључивање међународних уговора произилази из њеног устава као највишег правног акта, дакле из унутрашњег права¹⁰⁷. Према другом схватању, међународно право има примат над унутрашњим (националним) правом. У основи овог схватања се налази чињеница да међународно право има примат у примени над националним правом држава,

¹⁰¹ В. Ђ. Деган, Југословенско правосуђе и међународне конвенције о правима човјека, Одвјетник, Загреб, број 7-12/1989. године, стр. 20-39.

¹⁰² J. Andrassy, Б. Бакотић, Б. Вукас, Међународно право, Прва књига, Загреб, 1995. године, стр. 4-6.

¹⁰³ В. Црнић Гротић, Правни положај међународних уговора у Републици Хрватској, Владавина права, Загреб, 1997. године, стр.17-38.

¹⁰⁴ В. Ђ. Деган, Б. Павишић, Међународно ксанено право, оп.цит. стр. 91-93.

¹⁰⁵ С. Rousseau, Droit international public, Tome I, Introduction et sources, Paris, 1970. godine, str. 42-43.

¹⁰⁶ Р. Guggenheim, Traite de droit international public, Geneve, 1953. godine, str. 25-26.

¹⁰⁷ С. Родин, Несугласност закона с међународним уговором јест повреда Устава, Зборник Правног факултета у Загребу, Загреб, број 1-2/1998. године, стр. 491-493.

често чак и у односу на устав те државе. Сматра се да је држава, када преузме одређене обавезе прихватањем међународних прописа, дужна да такве обавезе поштује у свом унутрашњем правном поретку¹⁰⁸.

2. НАЗИВ МЕЂУНАРОДНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

У погледу назива ове најмлађе гране позитивног права данас је готово уобичајено да се оно назива "међународно кривично право" (international criminal law). Сматра се да је овај назив први пут употребљен у делу Џереми Бентама под називом : "An Introduction to the Principles of Morals and Legislation" које је објављено 1789.године. Овај термин – droit criminel international – је потом употребљен 1843. године у два научна дела и то од стране : а) Феликса у делу : "Traite de droit international prive"¹⁰⁹ и б) Вита у делу : "Meditationes de jure criminali internationali". Но, данас је уобичајенији француски термин за ову грану права – droit penal international. У немачкој литератури се ова грана права назива – internationales Strafrecht, односно у талијанској – diritto penale internazionale или у англосаксонској – international criminal law. Но, овај назив је често критикован, и то како од старије, тако и од савремене правне теорије, па су изналажени бројни супститути овог назива¹¹⁰. То значи да назив ове гране права одређују два термина. То су : 1) међународно и 2) кривично. У погледу првог термина њега оправдава, према једним ауторима што он вуче порекло из извора ове гране права. То су међународна (или интернационална) правна акта. Према другим ауторима међународни карактер ове гране права налази се у објекту регулисања – то су кривична дела са елементом иностраности, односно у објекту заштите – то су човечност и међународно право (или минимални стандарди у области кривичног права признати од цивилизованог дела човечанства). При томе треба рећи да нису ретка ни схватања према којима се и овде ипак ради о националном кривичном праву који чини скуп прописа одређене државе којима се одређује просторно важење управо тог националног кривичног права у случају извршења кривичног дела са елементом иностраности¹¹¹. У погледу другог термина, он вуче порекло из централног појма или института ове гране права. У случају да се кривица (виност) сматра централним и основним појмом ове гране права, онда овом схватању одговара назив "кривично" право. Но, у употреби су и термини "криминално" право у чијој основи се налази појам злочина, кривичног дела (лат. crimen – злочин) или термин "казнено" право у чијој се основи налази казна (лат. poena – казна) зависно од тога да ли се кривично дело или кривична санкција (казна)

¹⁰⁸ В. Ђ. Деган Међународно право, Ријека, 2000. године, стр. 20-26.

¹⁰⁹ Д. Радуловић, Међународно кривично право, оп.цит.стр.11

¹¹⁰ С.Миленковић, О називу међународног кривичног права, Југословенска ревија за међународно право, Београд, број 3/1978. године, стр. 299-314

¹¹¹ Б. Петровић, Д. Јовашевић, Међународно кривично право, оп.цит. стр. 31.

сматрају централним појмом и институтом ове гране права. Међународно кривично право је заправо сједињено заједничком сврхом сузбијања кривичних дела која прелазе границе између појединих држава, па чак и појединих континената или оних кривичних дела којима се крше неке основне, темељне вредности човечанства и међународног правног поретка. С друге стране, оно мора да обезбеди свим учесницима кривичног поступка, посебно окривљеним лицима и жртвама, основне гаранције правичног суђења и задовољења правде. Те гаранције се у сваком случају заснивају на поштовању људских права ових лица¹¹². За разлику од појма "међународног кривичног права" (*droit international penal*)¹¹³ које дакле означава део међународног јавног права које има за циљ заштиту међународних интереса, у правној теорији се користи и назив "кривично међународно право" (*droit penal international*)¹¹⁴. Овај појам, заправо, означава део унутрашњег (националног, а не међународног) права које одређује репресивну надлежност државе у борби против криминалитета који је обележен међународним елементом¹¹⁵, дакле надлежност државе за кажњавање кривичних дела која су извршена изван њене територије и кривичних дела учињених на штету државе или њених држављана у иностранству. У ранијој совјетској кривичноправној литератури чешће је био у употреби термин "действије уголовного закона в пространстве", уместо термина међународно кривично право – "русское уголовное право" које се такође употребљава.¹¹⁶ Под овим се појмом подразумева просторна примена кривичног права (од речи голова – глава, синоним за смртну казну као капиталну и најчешће примењивану казну према учиниоцима кривичних дела). Но, и у руској кривичноправној литератури се у последње време за ову грану права употребљава назив "международное уголовное право". Но, поред назива међународно кривично право за ову грану права се у теорији употребљавају и други термини који су требали да потпуније одреде појам, садржину, карактеристике и природу ове гране права. Тако се употребљава и назив "международно казнено право"¹¹⁷. Овај назив, заправо, обухвата све гране права које се баве јавноправним деликтима које свој извор или упориште налазе у нормама међународног права (универзалним, регионалним или уговорним правним актима). У употреби је чак и назив "транснационално или универзално кривично право", односно "међудржавно кривично право" које би се састојало из скупа прописа којима се одређују бића међудржавних

¹¹² В. Ђ. Деган, Б. Павишић, Међународно казнено право, оп.цит. стр. 15

¹¹³ S. Glaser, *Infractions internationales*, Bruxelles, Paris, 1957. godine, str. 9-10

¹¹⁴ H.D. de Vabres, *Les principes modernes du droit penal international*, Paris, 1928. godine, str. 4-6

¹¹⁵ A. Huet, R.J. Koerling, *Droit penal international*, Paris, 1994. godine, str. 67-94

¹¹⁶ Таганцев, Русское уголовное право, Москва, 1902. године, стр.283 иако овај термин не познају други руски правни писци : Види : Мењшагин, Уголовное право, Москва, 1948. године ; Чиквадзе, Совјетское уголовное право, Обшаја част, Москва, 1960.године

¹¹⁷ В. Geninet, *L indispensable du droit penal*, Studyrama, Paris, 2002. godine, str. 76

кривичних дела и санкције за њихове учиниоце¹¹⁸. У француској теорији¹¹⁹ се у новије време јављају предлози да се ова грана права назове "право међународних кривичних дела" (који је преузак будући да ова грана права поред области кривичних дела обухвата процесно право, кривичноправну помоћ, границе репресивне власти државе и др). Поред тога, неки аутори предлажу употребу назива "међународно јавно кривично право" као противтежу међународном приватном праву будући да се ради о грани права која се бави јавноправним деликтима – кривичним делима који имају међународни карактер¹²⁰.

3. ПРЕДМЕТ МЕЂУНАРОДНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Без обзира који се назив употребљава за ову грану права очигледно је да се ради о грани права која има за циљ да одреди међународна кривична дела, систем кривичних санкција за њихове учиниоце, основе и услове кривичне одговорности и кажњивости, као и поступак за утврђивање одговорности и изрицање и извршење кривичних санкција од за то надлежних органа кривичног правосуђа. Дакле, као предмет међународног кривичног права јављају се две врсте појмова и института. То су појмови : материјалног и процесног карактера. У оквиру материјалних појмова и института разликују се : 1) појмови општег и 2) појмови посебног дела кривичног права. Општи део међународног кривичног права има за предмет уређивање : појма и елемената међународног кривичног дела, стадијума у његовом извршењу, основа који искључују постојање дела, извршење више кривичних дела од стране једног лица и облике саучесништва, основе кривичне одговорности (урачунљивост и виност), као и систем кривичних санкција, те основе искључења кривичне одговорности и права на кажњавање. Посебни део међународног кривичног права одређује појам, обележја и карактеристике основног, квалификованог и привилегованог облика међународних кривичних дела, те санкције за њихове учиниоце. Процесни део међународног кривичног права одређује оснивање, систем и организацију међународног кривичног правосуђа (тужилаштво и суд), архитектонику и ток поступка (првостепеног и поступка по правним лековима), место, улогу и положај појединих процесних субјеката (странака и других учесника) у предузимању процесних радњи које имају за циљ расветљење и разрешење кривичне ствари у потпуности на законит и правичан начин. Но, када говоримо о међународном кривичном праву (као грани позитивног права), треба рећи да се под овим појмом, поред наведеног, сматра и наука међународног кривичног права као грана правне науке која

¹¹⁸ H .D. de Vabres, *Traite de Droit criminel et de Legislation penal compare*, Paris, 919-9-0

¹¹⁹ P. Gattegno, *Droit penal special*, Paris, 2003. godine, str. 48-50; M. Veron, *Droit penal special*, Armand Colin, Paris, 2002. godine, str. 147

¹²⁰ Bustamente, *Droit international public*, 1937. godine, str. 828-829

проучава све наведене појмове и институте који заправо представљају предмет регулација и уређивања међународног кривичног права као скупа правних прописа међународне заједнице. Ово проучавање, прво, има за циљ да омогући његово боље разумевање и правилнију примену у конкретним случајевима у пракси, а с друге стране да омогући његово даље развијање и напредовање у циљу повећања ефикасности поступања.

4. ПРАВНА ПРИРОДА МЕЂУНАРОДНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Међународно кривично право је нова грана права која нема тако дугу историју као што има кривично право, које се јавило са настанком државе и права уопште. Настало у оквиру развоја кривичног права, али и у оквиру међународног јавног (у првом реду међународног ратног – хуманитарног права), међународно кривично право се све израженије издваја у посебну област са тежњом да прерасте у самосталну грану права. Тежња за издвајањем ове области кривичног права у посебну целину постаје све очигледнија, а разлог томе се налази у наглом развоју и ширењу међународних односа¹²¹. Управо зато што је настало у оквиру и под окриљем кривичног, али и међународног јавног права (у првом реду у оквиру међународног ратног или хуманитарног права), а како се бави кривичним делима као врстом јавноправних деликата, то још увек у правној теорији нема јединственог схватања у погледу правне природе ове гране права. Тако се у давању одговора на ово питање, разликују три схватања. Према првом схватању, међународно кривично право нема правну самосталност и субјективитет као грана права, већ представља саставни део међународног јавног права. Истина, ове две гране права су се дуго времена заједно развијале, али се у оквиру и под окриљем међународног јавног права развила посебна врста деликтног права које одређује кривична дела, систем санкција за њихове учиниоце и одговорност и кажњивост за учињена дела. Извор ове гране права се налази у међународним правним актима – уговорима између појединих држава или конвенцијама донетим у оквиру међународних организација универзалног или регионалног карактера. Пошто ове конвенције и уговори обавезују само оне државе које су их прихватиле (потписале и ратификовале), то оне не обавезују и друге државе које их нису прихватиле, па се не може закључити да постоји јединствена основа међународног кривичног права. Стога се према другом схватању, међународно кривично право сматра саставним делом кривичног (националног) права. И према овом схватању оно нема правну самосталност и субјективитет као грана права. Наиме, ова се грана права уопште не може замислити без општих појмова и института који постоје у оквиру кривичног права (појам и елементи кривичног дела, стадијуми у извршењу кривичног

¹²¹ Б. Чејовић, Кривично право, Општи део, стр. 51; Б. Златарић, М. Дамашка, Рјечник кривичног права и поступка, оп.цит. стр.160-161

дела, основи искључења кривичног дела, појам и елементи кривице, систем кривичних санкција, основи гашења кривичне санкције)¹²². И коначно, према трећем схватању међународно кривично право представља самосталну, посебну грану права, која се јасно разликује и од кривичног и од међународног јавног права по низу својих карактеристика. Иако се, додуше, ради о младој грани права (која је настала у оквиру међународног јавног права на бази постојања одређених међународних правних извора и у оквиру кривичног права, па се може рећи да оно представља хибридную или еклектичку грану права), оно ипак представља посебну, самосталну грану права ¹²³, а не само средство одвајања једне гране права у оквиру шире у смислу постојања малолетничког, привредног, војног или службеног кривичног права. Сва та одвајања су учињена из чисто практичних, утилитаристичких разлога, док се код међународног кривичног права ради о самосталној грани права која свој предмет уређује на систематски начин из следећих разлога: 1) ефикасна примена правних норми захтева одређену специјализацију и систематизацију појмова и института у одређеној области, 2) опште је прихваћено да постоји и теоријски и практични интерес за продубљеним проучавањем ове гране права, 3) постоји довољно правних прописа из ове области, а нарочито после ступања на снагу Римског Статута Међународног кривичног суда и статута *ad hoc* трибунала које чине заокружени систем ове гране права, 4) Римски Статут по први пут представља систематизовани кодекс међународног кривичног права са прописима општег и посебног материјалног кривичног права и кривично процесног права и 5) ова грана права је стекла "право грађанства" кроз праксу Нирнбершког и Токијског војног суда, Хашког трибунала и Трибунала за Руанду, те интернационализованих судова, што значи да је ова грана права доживела своје оживотворење кроз непосредну примену прописа у пракси - кроз прописивање, изрицање и извршење кривичних санкција за међународна кривична дела према њиховим учиниоцима.

ЗАКЉУЧАК

Међународно кривично право *stricto sensu* означава право чије су нормативне основе у одредбама међународног права. Савремено међународно кривично право јавља се као право међународних и

¹²² Д. Јовашевић, Међународна кривична дела – одговорност и кажњивост, оп.цит. стр.35-37.

¹²³ На самосталну правну природу међународног кривичног права данас упућују и све гласнија истицања непосредне примене прописа међународног кривичног права у конкретним случајевима, с једне стране, односно потреба афирмације и обезбеђења адекватне и ефикасне заштите основног корпуса природних, универзалних људских слобода и права. Оваква схватања све више надмашују идеју о апсолутном суверенитету државе у одређивању граница своје репресивне власти, посебно у погледу кажњавања учинилаца кривичних дела. Тако суверенитет државе почиње да уступа место суверенитету грађана при чему грађани постају носиоци суверенитета "грађанске државе".

националних органа кривичног правосуђа. Управо та синтетичка концепција кроз парцијалну кодификацију кривичног права долази до организације и деловања јединственог међународног кривичног права. Овако схваћено међународно кривично право на данашњем степену развоја представља кључну основу за постојање посебне скупине међународних кривичних дела која су битни састојак целине правног система. Сходно овоме је и схватање према коме међународно кривично право представља скуп правила и прописа садржаних у актима међународне заједнице и уговорима закљученим између појединих земаља којима се одређују међународна кривична дела и санкције у циљу очувања међународног мира и безбедности човечанства, као и скуп прописа којима се предвиђају услови о пружању међународне правне помоћи у погледу примене кривичних санкција према учиниоцима кривичних дела. Од међународног кривичног права, које је имало за предмет решавање сукоба о просторном важењу кривичних закона и регулисање међународне правне помоћи, оно данас постаје међународно кривично право које има за предмет одређивање међународних кривичних дела и кривичних санкција за њихове учиниоце. Данас се у правној теорији све више инсистира да испитивању могућности увођења, не међународног, него међународног кривичног права, али као надржавног система правних норми које би биле изнад националног кривичног законодавства. Значи да данас међународно кривично право добија све више супранационалну димензију у смислу непосредне примене међународних норми на поједине случајеве извршења међународних кривичних дела. Таква афирмација супранационалне природе ове гране права се манифестује пре свега кроз појаву међународних злочина - *delictum sui generis* који се у формалном смислу јављају као повреде забрана садржаних у међународним конвенцијама, а у материјалном смислу као повреда или угрожавање општих интереса међународне заједнице. Међународно кривично право је нова грана права која нема тако дугу историју као што има кривично право, које се јавило са настанком државе и права уопште. Настало у оквиру развоја кривичног права, али и у оквиру међународног јавног (у првом реду међународног ратног – хуманитарног права), међународно кривично право се све израженије издваја у посебну област са тежњом да прерасте у самосталну грану права. Тежња за издвајањем ове области кривичног права у посебну целину постаје све очигледнија, а разлог томе се налази у наглом развоју и ширењу међународних односа. На самосталну правну природу међународног кривичног права данас упућују и све гласнија истицања непосредне примене прописа међународног кривичног права у конкретним случајевима, с једне стране, односно потреба афирмације и обезбеђења адекватне и ефикасне заштите основног корпуса природних, универзалних људских слобода и права. Оваква схватања све више надмашују идеју о апсолутном суверенитету државе у одређивању граница своје репресивне власти, посебно у погледу кажњавања учинилаца кривичних дела. Тако

суверенитет државе почиње да уступа место суверенитету грађана при чему грађани постају носиоци суверенитета "грађанске државе". Дакле, ради о грани права која има за циљ да одреди међународна кривична дела, систем кривичних санкција за њихове учиниоце, основе и услове кривичне одговорности и кажњивости, као и поступак за утврђивање одговорности и изрицање и извршење кривичних санкција од за то надлежних органа кривичног правосуђа.

ЛИТЕРАТУРА

- 1) Berthelet, P., *Le droit institutionnel de la securite interieure europeenne*, Bruxelles, 2003.
- 2) Cortens, G., Pradel, J., *European Criminal Law*, Hague, 2002.
- 3) Cryer, R., *An Introduction to international criminal law and procedure*, Cambridge, 2007.
- 4) Emm Kareklas, S., *Приручник за кривично право Европске уније*, Београд, 2009.
- 5) Guggenheim, P., *Traite de droit international public*, Geneve, 1953.
- 6) Hirsch, H.J., *Интернационализација казненог права и казненоправне знаности*, Хрватски љетопис за казнено право и праксу, Загреб, број 1/2005.
- 7) Huet, A., Koerlingt Joulin, R., *Droit penal international*, Paris, 2002.
- 8) Jescheck, H. H., *Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner teil*, 2. Auflage, Berlin, 1972.
- 9) La Rosa, M. A., *Dictionnaire de droit international penal*, Paris, 1998.
- 10) Rousseau, C., *Droit international public, Tome I, Introduction et sources*, Paris, 1970.
- 11) Schindler, S., *The Law of War Crimes : National and International Approaches*, *The American Journal of International Law*, Washington, 1998.
- 12) Schonke, A., Schroder, H., *Strafgesetzbuch*, 25. Auflage, Munchen, 1998.
- 13) Zahar, A., Sluiter, G., *International Criminal Law: a critical introduction*, Oxford, 2008.
- 14) Ambos, K., *Internationales Strafrecht*, Nunchen, 2006.
- 15) Andrassy, J., Бакотић, Б., Вукас, Б., *Међународно право*, Прва књига, Загреб, 1995.
- 16) Ascensio, H., Decaux, E., Pellet, A., *Droit international penal*, Paris, 2000.
- 17) Деган, Ђ. В., *Југословенско правосуђе и међународне конвенције о правима човјека*, Одвјетник, Загреб, број 7-12/1989. године, стр. 20-39.
- 18) Деган, Ђ. В., Павишић, Б., Беширевић, В., *Међународно и транснационално кривично право*, Београд, 2011.
- 19) Деган, Ђ. В., Павишић, Б., *Међународно казнено право*, Ријека, 2005.
- 20) Димитријевић, В., Рачић, О., Ђерић, В., Папић Т., Петровић, В., Обрадовић, С., *Основи међународног јавног права*, Београд, 2007.
- 21) Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Међународно кривично право*, Београд, 2003.

- 22) Живановић, Т., Међународно кривично право, Правосуђе, Београд, број 3/1940. године, стр.3-7.
- 23) Златарић, Б., Дамашка, М., Рјечник кривичног права и поступка, Загреб, 1966.
- 24) Златарић, Б., Међународно кривично право, Загреб, 1979.
- 25) Јовановић, Љ., Јовашевић, Д., Кривично право, Општи део, Београд, 2003.
- 26) Јовашевић, Д., Лексикон кривичног права, Београд, 2006.
- 27) Јовашевић, Д., Међународна кривична дела – одговорност и кажњивост, Ниш, 2010.
- 28) Јовашевић, Д., Митровић, Љ., Појам, назив, предмет и правна природа међународног кривичног права, Безбедност, полиција, грађани, Бања Лука, број 2/2009. године, стр. 73-93.
- 29) Јовашевић, Д., Појам и основне карактеристике међународног кривичног права, Наука, безбедност, полиција, Београд, број 1/2004.
- 30) Камбовски, В., Међународно казнено право, Скопље, 1998.
- 31) Касезе, А., Међународно кривично право, Београд, 2005.
- 32) Kohler, J., Internationales Strafrecht, Stuttgart, 1917.
- 33) Кривокапић, Б., Лексикон међународног права, Београд, 1998.
- 34) Мрвић Петровић, Н., Кривично право, Београд, 2005.
- 35) Новоселец, П., Опћи дио казног права, Загреб, 2004.
- 36) Павишић, Б., Грозданић, В., Веић, Р., Коментар Казног закона, Загреб, 2007.
- 37) Павишић, Б., Казнено право Вијећа Еуропе, Загреб, 2006.
- 38) Петровић, Б., Јовашевић, Д., Међународно кривично право, Сарајево, 2010.
- 39) Радовановић, М., Кривично право, Општи део, Београд, 1975.
- 40) Радуловић, Д., Међународно кривично право, Подгорица, 1999.
- 41) Сијерчић Чолић, Х., Европско кривично процесно право – регионална правна правила о кривичном поступку, Право и правда, Сарајево, број 1/2008.
- 42) Симовић, М., Благојевић, М., Међународно кривично право, Бања Лука, 2007.
- 43) Стојановић, З., Кривично право, Општи део, Београд, 2000.
- 44) Стојановић, З., Међународно кривично право, Београд, 2002.
- 45) Хорватић, Ж., Казнено право, Опћи дио, Загреб, 2003.
- 46) Црнић Гротић, В., Правни положај међународних уговора у Републици
- 47) Хрватској, Владавина права, Загреб, 1997. године, стр.17-38.
- 48) Чејовић, Б., Кривично право, Општи део, Београд, 2002. године, стр.51-52.

**INTERNATIONAL CRIMINAL LAW - A NEW EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC
BRANCH OF CRIMINAL LAW****PhD Dragan Jovasevic
PhD Mile Rakic****Abstract:**

Bringing many international acts of universal and regional character in the second half of 20th century it is established system of rools on criminal liability and culpability for serious violations of international humanitarian law i wars of international and non-international character. With the entry into force of the Statute of the Hague Tribunal for ex SFRY in 1993 and Tribunal for Ruanda in 1994, also and Statute of the International Criminal Court centuries long idea of establishing universal jurisdiction of supranational bodies of the judiciary about accountability and culpability of perpetrators of the most serious international crimes has finally experienced its implementation, which created a new branch of criminal law - international criminal law with a number of specific.

Keywords: criminal act, liability, sanctions, court, international documents, humanitarian law.